मितिः २०७८/०६/२२ (8th October, 2021)

साइबर सुरक्षाका लागि जनहितमा जारी सन्देश

कम्प्युटर ह्याकिंग (Computer Hacking) संग सम्बन्धितः

(१) कम्प्युटर ह्याकिंग (Computer Hacking) के हो?

कम्प्युटर ह्याकिंग (Computer Hacking) भनेको कम्प्युटर वा कम्प्युटरमा आधारित प्रणालीहरु, कार्यक्रम, सूचना वा तथ्याङ्कमा कुनै अख्तियारी नलिई पहुँच प्राप्त गर्नु हो | यसरी ह्याकरले कम्प्युटर ह्याकिंग गरिसकेपछि कम्प्युटर प्रणालीलाई अवरुद्ध गर्ने, डाटाको स्वरूप परिवर्तन गर्ने, नष्ट गर्ने, डाटा विक्री गर्ने लागायतका कार्यहरु गर्न सक्दछ |

(२) कम्प्युटर ह्याकिंग (Computer Hacking) भएको कसरी थाहा पाउने ?

निम्न बमोजिमको लक्षणहरु देखियो भने कम्प्युटर ह्याक भएको हुन सक्छ :-

१. कम्प्युटरमा कम्प्युटर धनीको जानकारी बिना प्रोग्रामहरु Install भएको देखिएमा | साथै, कम्प्युटर ON गर्ने वितिकै ती प्रोग्रामहरु स्वतः Start हुने र इन्टरनेटसंग Connect गर्न खोजेमा |

२. असामान्य रुपमा कम्प्युटरको Performance घट्ने, CPU/RAM को Usage बढ्ने तथा कम्प्युटर बेला बेलामा नचल्ने (Hang) /स्वत बन्द हुने (Crash) भएमा |

३. अनावश्यक रुपमा वेबसाइटहरुमा Redirect/Visit हुने, विभिन्न सफ्टवेयर आफै Download हुने र बारम्बार Pop up Window आइरहने भएमा |

४. कम्प्युटर धनीको इमेल खाताबाट वा सामाजिक सञ्जाल खाता (Social Media Account) बाट कम्प्युटर धनीको जानकारी विना धेरै इमेल वा सन्देशहरु (Messages) पठाइएको पाइएमा |

५. कम्प्युटर धनीको जानकारी/अनुमति बिना Internet Browser को Home page परिवर्तन भएमा ।

६. Windows Firewall, Antivirus, Task Manager or Registry Editor स्वतः disable भएको पाइएमा ।

७. आफ्नो पासवर्डले काम गर्न छोडेमा ।

८. आफ्नो Password कुनै public domain मा publish भएको पाइएमा ।

९. असव्भाविक रुपमा धेरै Internet bandwidth को खपत भएको पाईएमा र Internet Slow भएमा ।

१०. यदि "You've been hacked" जस्ता Message प्राप्त भयो भने ।

११. आफ्नो इमेल आदिमा फिरौती रकम माग गरी (Ransomware) इमेल सन्देश प्राप्त भएमा ।

१२. Browser मा Unwanted Toolbars हरु देखिएमा ।

Nepal Telecommunications Authority (NTA)

Cyber Security Task Force (NTACERT)

Jamal, Kathmandu, Nepal

Email: cert@nta.gov.np, Website: www.nta.gov.np